

Med NEF på vattenbaggejakt i trakten av Muodoslompolo

FOLKE GABRIELSSON & ANDERS NILSSON

Midsommarhelgen 24-26 juni 2005 fixade NEF till ett litet blött inventeringsläger i Norrbottens översta flik. Baslägret var en tjusig stuga på ön Muonionalusta i gränsälven som här heter Muonio älv. På andra sidan älven kunde man genom det ständigt strilande regnet alltså skymta vårt broderland i öster, Finland. Med på lägret var de hårdaste av hårda entomologer; förutom undertecknade även Stig Lundberg, Per Löfgren och Roger Pettersson. Till gruppen kvinnor och barn inräknades Anita Johansson och de två trallande jäntorna Anja och Nadja. Då vännen Roger var ostrategisk nog att på uppvägen inta frukost på Frasses i Pajala blev han sängliggande i något komaliknande tillstånd som kunde tänkas vara en svårartad matförgiftning. Men inte ens detta kunde helt förstöra humöret för denna solstråle som i sina vakna stunder underhöll oss andra med idel hörvärda episoder ur entomologins mer närliggande historia. Ett annat plus på hans konto var alla blommande rönnkvistar som han dekorerade stugknuten med. När han väl kom på benen den sista dagen så inleddes ett febrilt utsättande av fällor i det gigantiska Pessinki-reservatet och på andra strategiska ställen. Men mer om detta i någon annan artikel.

Stugbyn på Muonionalusta frekventerades huvudsakligen av sportfiskare, och något förvånad blev man när de som bodde här denna midsommarhelg huvudsakligen var ryssar. Nåt annat som förvånade var

här att det inte förekom något midsommarfirande av det slag man är van vid. Ingen stång och ingen dans. Enligt stugvärden var vi nu i en annan kulturzon, långt från dalmasarnas inflytande, och det enda firande som kunde tänkas förekomma var någon liten eld. Något att värma sig vid hade verkligen behövts denna kalla och regniga midsommarafon, men några eldar såg vi aldrig till.

Föutom en stugby med ryska fisketurister finns på ön Muonionalusta en minnessten (Fig. 1) över den träkyrka som här byggdes upp 1865 för att 1926 flyttas till Muodoslompolo där den tronar på en

Fig. 1. Minnesstenen över den flyttade kyrkan.

kulle än idag. Rykten säger att minst en av forskarna på skogis i Umeå i sitt pass kan ståta med Muonionalusta kapellförsamling som födelseort.

Då denna midsommarhelg var kall, regnig och myggig kändes det inte helt fel att ägna mesta tiden åt att doppa håvarna i så många som möjligt av de på kartan blåmarkerade ytorna. Totalt blev det 16 olika vattendrag- och samlingar som undersöktes. Flertalet lokaler ligger i faunaprovinsen Norrbotten mellan 67°54' och 67°57'N resp 23°15' och 23°35'O. Utanför detta området undersöktes även några enstaka lokaler vid Saivomuotka i Torne lappmark och på hemvägen ner mot Korpilombolo i Norrbotten.

Området får sägas vara endast sporadiskt besökt av skalbaggsamlare, och från 5x5 milsrutan 30M, som allt utom lokal nr 12 ligger i, fanns tidigare endast 14 arter av dykare registrerade (Nilsson & Persson 1989). Några anslutande områden med en bättre dokumenterad vattenskalbaggsfauna är trakten kring Övertorneå (Nilsson 1989, 1991) och Karesuando (Bruce 1938).

Undersökta lokaler

Norrbotten

2005-06-24

(0) Kaunisvaara, Kaunisjoki, 7491732, 1821843, lugnflytande myrå; AN.

(1) 4 km SV Muodoslompolo, korvsjöar vid Merasjoki, 7556777, 1816110, dammar och korvsjö; AN.

(2) 4,8 km SV Muodoslompolo, Lanttomaa, 7556067, 1815390, myrtjärn; AN.

(3) Merasjärvi, bäck O om väg 400, 7553587, 1812300, mossgrop vid bäck; AN.

(4) Naankijoki, N om väg 404, 7556267, 1823440, starrkant myrbäck; AN & FG.

(5) Taipaleensuu, Merasjoki sammanflöde med Muonia älv, 7555617, 1824250, översvämmat gräs; AN & FG.

2005-06-25

(6) Muonio älv, Muonionalusta, SV delen, 7554267, 1825220, grus och gles starr/gräs, inkl liten äva med starr och björnmossa; AN & FG.

(7) 1,2 km VNV Muodoslompolo, liten tjärn, 7559347, 1818080, matad av kallkällor längs N kanten; AN.

(8) 1,2 km VNV Muodoslompolo, mossgrop NO om tjärn, 7559407, 1818180, vitmossa och Eriophorum; AN.

(9) Naankijärvi, badplats, 7559997, 1820450, exponerad grus/stenstrand; AN.

(10) Muonionalusta, skogsbäck, 7554317, 1825390, korsning elljusspår och ned till äva i älven; AN & FG.

2005-06-26

(11) Muonio älv, Muonionalusta, SV delen, 7554267, 1825220, grus och gles starr/gräs; AN.

(12) Ohtanajärvi, Kauhajärvi, 7443789, 1820385, myrtjärn med badplats; AN.

(13) Bäck till Roukojärvi, 7552357, 1811430, uppströms väg 400, omgiven av myr; AN.

(14) 5,5 km SV Muodoslompolo, Lanttomaa, 7555003, 1815932, myrtjärn; FG.

Torne lappmark

2005-06-26

(15) Saivomuotka, 7579713, 1803402, vattenfylld grop nära vägen med starr och vitmossa; FG.

(16) Saivomuotka, 7579113, 1803992, gammal jordtäkt på ängsmark med över-svämmat gräs; FG.

Funna arter

För varje art anges antal individer fångade på varje lokal på vilken arten förekom som lokal nr/antal individer.

Gyrinidae - virvelbaggar

Gyrinus aeratus Stephens: 0/14 1/8 2/17 5/5 6/8 7/1 9/6 12/7

Gyrinus marinus Gyllenhal: 1/3 2/2 6/2 12/4

Gyrinus minutus Fabricius: 0/1 5/1 12/6 14/1

Gyrinus opacus C.R.Sahlberg: 1/2 4/10 5/1 7/5 14/7

Gyrinus pullatus Zaitsev: 12/1

Halipilidae - vattentrampare

Brychius elevatus (Panzer): 11/4

Halipilus fulvus (Fabricius): 5/3 6/7 11/1

Halipilus lineolatus Mannerheim: 5/2 6/1 9/4 11/1

Dytiscidae - dykare

Agabus affinis (Paykull): 2/2 15/1

Agabus arcticus (Paykull): 4/2 5/10 6/6 7/12

Agabus bipustulatus (Linnaeus): 5/1 7/2

Agabus confinis (Gyllenhal): 4/1 6/1 10/3

Agabus guttatus (Paykull): 13/2

Agabus lapponicus (Thomson): 3/2 4/3 5/7 6/1 8/1 10/3 14/1 15/10 16/2

Agabus serricornis (Paykull): 2/1

Ilybius aenescens Thomson: 6/1

Ilybius angustior (Gyllenhal): 3/1 4/2

Ilybius crassus Thomson, 1856: 5/8

Ilybius erichsoni (Gemmingen & Harold): 5/4 6/2 8/4

Ilybius guttiger (Gyllenhal): 4/5 7/7

Ilybius opacus (Aubé): 15/1

Ilybius picipes (Kirby): 5/3 15/4

Ilybius subaeneus Erichson: 5/4 13/1

Colymbetes paykulli Erichson: 2/1 7/1 10/1 15/1

Rhantus exsoletus (Forster): 0/1 1/1 4/5 5/6 7/1

Rhantus suturellus (Harris): 5/1 7/1 14/2 16/3

Acilius canaliculatus (Nicolai): 7/1 14/1

Dytiscus circumcinctus Ahrens: 7/2

Graphoderus zonatus (Hoppe): 2/2

Hydroporus acutangulus Thomson: 8/9

Hydroporus brevis F.Sahlberg: 5/3 6/16 16/3

Hydroporus erythrocephalus (Linnaeus): 7/4 8/1 14/1

Hydroporus geniculatus Thomson: 5/6 6/1 8/1 14/6 15/1 16/2

Hydroporus incognitus Sharp: 5/2 15/1

Hydroporus lapponum (Gyllenhal): 4/5 5/1 16/2

Hydroporus melanarius Sturm: 15/1

Hydroporus memnonius Nicolai: 7/1

Hydroporus morio Aubé: 5/2 16/6

Hydroporus obscurus Sturm: 2/1 5/1

Hydroporus palustris (Linnaeus): 4/15 5/5 6/5 7/4

Hydroporus puberulus LeConte: 8/7

Hydroporus rufifrons (O.F.Müller): 5/4

Hydroporus striola (Gyllenhal): 5/5 6/10 7/1 8/3 16/2

Hydroporus tristis (Paykull): 5/1 8/1 14/8 15/15 16/1

Hydroporus umbrosus (Gyllenhal): 4/1 5/2 6/1 7/4 8/2

Hygrotus impressopunctatus (Schaller): 6/1 16/1

Hygrotus quinquelineatus (Zetterstedt): 5/1

Hyphydrus ovatus (Linnaeus): 7/1

Oreodytes sanmarkii (C.R.Sahlberg): 6/53 9/4 11/41

Oreodytes septentrionalis (Gyllenhal): 6/3

Nebrioporus assimilis (Paykull): 5/2 6/5

Nebrioporus depressus (Fabricius): 6/15 11/18

Helophoridae

Helophorus flavipes Fabricius: 16/3

Hydrophilidae - palpbaggar

Enochrus affinis (Thunberg): 8/1 16/1

Hydrobius fuscipes (Linnaeus): 4/1 5/1 7/1 15/1 16/1

Laccobius minutus (Linnaeus): 5/1 6/2 7/1

Elmidae - bäckbaggar

Elmis aenea (P.W.J.Müller): 5/1

Kommentarer till artlistan

Totalt fångades 57 arter av vattenskalbaggar, varav 44 arter är dykare. *Hydroporus lapponum* beläggs här för första gången från Norrbotten. Arten uppgavs från denna faunaprovins redan av Klefbeck & Sjöberg (1960), men detta fynd accepterades inte av Nilsson & Persson (1989), då det ej kunde beläggas. Fyndet av *Gyrinus pullatus* från den lilla badsjön Kauhajärvi strax norr om Korpilombolo visar att arten är mer utbredd i Norrbotten än vad de fåtaliga tidigare fynden från nedre Tornedalen låter påskina (Töyrä & Nilsson 1996). Våra fynd av *Hydroporus incognitus* och *Hyphydrus ovatus* är de nordligaste svenska hittills (Nilsson & Persson 1989). Den senare arten hoppar här en bra bit norr om polcirkeln.

Våra tappra försök att hitta bäckar med mer ovanliga *Agabus*-arter misslyckades. Muodoslompolo är inte alltför långt från finska Kilpisjärvi där *Agabus pseudo-clypealis* Scholz, 1933, tagits nära gränsen till Sverige. Det lär bli fler försök.

Citerad litteratur

- Bruce, N. 1938: En entomologisk forskningsresa till Sveriges nordligaste hörn. Entomologisk Tidskrift 59: 55-66.
- Klefbeck, E. & Sjöberg, O. 1960: Catalogus Insectorum Sueciae. XVI. Coleoptera. Opuscula Entomologica Supplement 18: 1-263.
- Nilsson, A.N. 1989: Mellersta Tornedalens vattenskalbaggar – utbredning och habitatval. Natur i Norr 8(1): 1-16.
- Nilsson, A.N. 1991: Mellersta Tornedalens vattenskalbaggar – ett tillägg. Natur i Norr 10(1): 45-47.
- Nilsson, A.N. & Persson, S. 1989: The distribution of predaceous diving beetles (Coleoptera: Noteridae, Dytiscidae) in Sweden. Entomologica Basiliensia 13: 59-146.
- Töyrä, A. & Nilsson, A.N. 1996: Var finns virvelbaggen *Gyrinus pullatus* i nedre Tornedalen? Natur i Norr 15(2): 87-93.

Författarnas adresser:

Folke Gabrielsson
Långedsvägen 6, 91020 Hörnefors
anders.nilsson@emg.umu.se
Mullsjö 258, 91490 Nordmaling

Fig. 2. Folke spanar efter stordykaren i en liten äva i Muonio älv.